

———— Loopt de Nijmeegse gemeenteraad leeg? 10 van de 39 raadsleden zijn voortijdig opgestapt, 17 geven aan dat ze een volgende termijn niet meer zien zitten. Wat betekent dat? Waar de een vers bloed verwelkomt, ziet de ander het collectief geheugen verdwijnen.

GEZONDE DOORSTROMING OF GEVAARLIJKE LEEGLOOP?

BIJNA HELFT NIJMEEGSE RAAD STOPT

NIJMEGEN

Van de raadsleden
keert zeker 44 pro-
cent niet terug.

‘Het past niet in de tijdsbesteding’

vanuit Amsterdam altijd wel naar iets van de gemeenteraad moet gaan in de avond en om half zeven 's ochtends zit ik weer in de trein.’ In januari verhuist ze naar Utrecht, dichtbij haar werk, en verlaat ze de Nijmeegse gemeenteraad net voordat ze haar eerste termijn van vier jaar heeft volgemaakt.

FORSE ADERLATING

Een kwart van de Nijmeegse gemeenteraad valt voortijdig uit. Met de verkiezingen in maart 2018 volgt een nieuwe, forse aderlating. Zeventien raadsleden (44 procent) hebben aangegeven dat ze niet willen terugkeren in de nieuwe gemeenteraad. Bij GroenLinks hebben alle vijf de mannen van de achtkoppige fractie aangegeven te stoppen, weet GroenLinks-raadslid Bram Friesen (hoewel fractievoorzitter Pepijn Boekhorst het op vier houdt). Friesen is binnengekomen als vervanger van een raadslid dat door ziekte was gestopt. Waarom stopt Friesen (42) na krap vier jaar zelf ook weer? ‘Het past niet in de tijdsbesteding. Ik werk daarnaast fulltime. Dat is de enige reden. Ik vind het interessant en leuk en zou er graag meer tijd aan besteden, maar ja, het leven bestaat uit keuzes.’

Onder de afzwaaiers zitten zowel veteranen die straks drie, vier en zelfs vijf termijnen hebben gediend, als jongelingen. Vooral die laatste groep valt fractievoorzitter Wendy Grutters van de Stadspartij DNF, zelf in haar eerste termijn, op. ‘We hebben een heel jonge raad met veel academici die net van de universiteit komen. Dat is wel iets wat in Nijmegen speelt. De gemiddelde leeftijd is laag, lager dan andere steden, denk ik. Leeftijd, belasting en de late vergaderingen. Daar zie ik de oorzaak’, zegt ze. ‘Ze zitten in de leeftijd dat ze een relatie krijgen, kinderen krijgen, een andere baan, uit de stad vertrekken.’

Hoogleraar Innovation and Regional Governance Marcel Boogers ziet een landelijke tendens van raadsleden die, doordat de lat voor het raadswerk steeds hoger ligt en de combinatie met werk lastig is, tussentijds stoppen of zich niet meer herkiesbaar stellen. ‘Dat tussentijds stoppen heeft ook met iets anders te maken’, merkt hij op. ‘Door enorme electorale fluctuaties kun-

nen soms mensen die dachten op een onverkiesbare plek te staan, ineens in de gemeenteraad komen.’ Dat zijn volgens Boogers niet altijd de meest gemotiveerde, capabele kandidaten. ‘Als de partij enorm is gestegen, komen die kandidaten toch in de gemeenteraad en dat zijn ook vaak de kandidaten die als eerste afhaken.’

GEEN PROBLEEM

Al die raadsleden die hun koffers pakken... Geen probleem, meent fractievoorzitter Inge van Dijk van de VVD, waar in maart 2018 twee van de drie raadsleden het bijltje er bij neergooien. ‘Ik vind het goed dat het doorstroomt, dat houdt de boel scherp.’ Tobias van Elferen van D66, waar tussentijds drie raadsleden zijn uitgevallen en er twee niet doorgaan na de verkiezingen, zegt: ‘Het charmante is ook dat er nieuwe mensen komen en dat die op hun beurt politiek vorm gaan geven. *An sich* vind ik het geen probleem. Alleen, je moet er met je organisatie wel goed over nadenken’, aldus van Elferen, zelf in zijn tweede periode. D66 doet dat door met fractievolgers te werken, een soort oefenraadsleden die het handwerk leren in commissies, overleggen en wijkbezoeken, maar nog niet meedraaien in raadsvergaderingen. ‘Mensen die interesse hebben, zeggen we: ga eerst maar een paar jaar meedraaien als fractievolger en als het je bevalt, weet je waar je aan toe bent.’ Voor de goede orde, de Nijmeegse gemeenteraad is geen zwart schaap. De Raad voor het openbaar bestuur noteert in haar briefadvies van oktober 2016, *Niet alleen een ambt, ook een ambacht - De kwaliteiten van raadsleden, burgemeesters en wethouders*, dat in de raadsperiode 2010 - 2014 15 procent van de raadsleden tussentijds zijn zetel heeft opgegeven. En waar na de verkiezingen in 2014 Nijmegen 17 nieuwe raadsleden moest inwerken (op een totaal van 39), waren er dat in Den Haag en Rotterdam 26 van de 45 en in Amsterdam zelfs 33 van de 45.

Waar de een die forse doorstroming als vers bloed ziet, kenmerkt aanstaand ex-raadslid Friesen die als ‘een zorg voor het publieke bestuur. Toen ik begon was ik heel blij was met mensen die er al langer zaten met dossierkennis uit het verleden, die af en toe zeggen: ho eens even, toen en

‘Ik heb mij een jaar lang met veel plezier ingezet voor Nijmegen, maar de combinatie met mijn werk en studie maakt helaas dat ik nu toch moet stoppen.’ Het zijn afscheidswaardige woorden die raadslid Tatum Postema in mei 2015 achterlaat op de website van de Nijmeegse SP – in maart 2014 was ze in de gemeenteraad beland. Ruim een half jaar na Postema vertrekt SP'er Annelieke van den Berg met soortgelijke woorden: ‘Het is ontzettend jammer, maar het is voor mij helaas niet meer mogelijk mijn werk en privéleven te combineren met het raadslidmaatschap.’ Ze wordt opgevolgd door Michelle Foolen, die op haar beurt een jaar later vertrekt met de tekst: ‘Ik (...) had graag verder gewild als gemeenteraadslid, maar mijn persoonlijke omstandigheden laten dit momenteel helaas niet toe.’

En zo houden van de 39 koppen tellende Nijmeegse gemeenteraad nog zeven raadsleden, van andere partijen, het in de loop van deze raadsperiode voor gezien. De laatste is Giselle Schellekens (28). ‘Je belt op een frappant moment’, zegt ze. ‘Toevalig heb ik gisteren mijn ontslag aangeboden aan de burgemeester.’ Al drie jaar treint het PvdA-raadslid voor haar baan dagelijks naar Amsterdam en terug. Tel het raadswerk van (op papier) 20 uur per week daarbij op en je ziet vanzelf de emmer overlopen. ‘Het zijn veel avonden en ik heb veel vrienden die ik niet meer heb gezien de afgelopen tijd. De koelkast is altijd leeg. Ik kook nooit thuis, omdat ik

toen hebben we hier ook al over gediscussieerd en is dat en dat gezegd. En ook hoe je met elkaar consensus zoekt, of effe juist niet', vertelt hij.

Ook tussentijdse wisselingen werpen hun schaduw vooruit, blijkt uit zijn observaties. De Nijmeegse studentenaanwas zorgt voor jonge, gretige mensen die goed werk leveren en veel tijd aan het raadswerk besteden. Maar dan krijgen ze een huis, baan of gezin, waarna ze 'minder scherp zijn in hun raadswerk. Dat zie je gewoon gebeuren. Dat straalt af op de kwaliteit van de hele raad uiteindelijk.'

OPBRANDEN

Friesland staat niet alleen in zijn bedenkingen. De Raad van het openbaar bestuur schrijft in genoemd briefadvies over de landelijke situatie: 'De doorstroom van raadsleden is hoog te noemen, waardoor veel ervaring verloren gaat en nieuwe raadsleden steeds opnieuw hun weg moeten zien te vinden, niet alleen in het

gemeentehuis maar ook in de lokale samenleving.' Hoogleraar Boogers ziet 'het collectieve geheugen' verdwijnen en de kennis van langer lopende projecten en processen. 'Elke keer moet je weer een beetje opnieuw beginnen. Daarmee wordt de kracht van de raad als tegenmacht van B&W wel wat zwakker.'

Een steeds kleiner aandeel raadsleden houdt het twee periodes of langer vol, constateert Mark de Boer, voorzitter van de raadsledenvereniging Raadslid.nu. Onderzoeksbureau Toponderzoek, dat in opdracht van Raadslid.nu onderzoek doet onder raadsleden, becijfert op verzoek dat de gemiddelde zittingsduur van de 8.931 raadsleden die Nederland telt, vijf jaar en elf maanden is (peildatum 4 oktober 2017). Met lede ogen ziet De Boer, zelf raadslid in Molenwaard, hoe door de snelle doorstroming kennis en ervaring weglekt uit de gemeenteraden, wat de raden verzwakt. 'Als raadslid heb je echt een aantal jaren nodig om inhoudelijke kennis van dossiers op te doen, en die dossiers worden steeds complexer met alle nieuwe taken die gemeenten krijgen. Daarnaast heb je de praktische kant: je moet kennis hebben van de instrumenten die je als

raadslid hebt, want die heb je nodig om de resultaten te bereiken.'

IN CONCLAAF

En nu? Hoewel landelijk veel raadsleden een hoge werkdruk ervaren, ziet burgemeester Hubert Bruls de oplossing niet in minder vergaderen of minder tijd besteden aan het raadswerk. 'Wij vergaderen maar een keer in de twee weken, op woensdag. Je maakt mij niet wijs dat het in die ene avond zit. Die 20 uur (raadswerk) zit 'm heel sterk in wat er ook bij hoort: de stad in, de wijk in, dingen thuis voorbereiden. Dat kunnen we niet minder laten worden. Dat hoort bij het vak van volksvertegenwoordiger. Daar moet je je leven wel op inrichten.'

In een poging het vroegtijdig vertrek van raadsleden tegen te gaan, is Bruls met de fractievoorzitters in conclaaf gegaan. 'Zodra de nieuwe (kandidaten)lijsten bekend zijn, willen we apart aandacht gaan besteden om mensen écht duidelijk te maken: besef wel dat je je leven heel slim moet inrichten om dit een leuke combinatie te doen zijn. Anders loop je in twee of drie jaar het risico dat je opbrandt en uit de raad stapt.' ●

COLUMN JAN VERHAGEN

FEESTJE

Op alle raadhuizen barstte een feestje los toen het regeerakkoord verscheen. De gemeenten krijgen ruim een miljard euro extra per jaar. Volgend jaar groeit het gemeentefonds zeven procent, in 2019 zes procent. De extra bezuinigingen die alle vier de regeringspartijen in hun verkiezingsprogramma hadden staan, zijn niet in het regeerakkoord gekomen. Na zeven magere jaren komen zeven vette jaren. Natuurlijk, er zijn wat zuurpruimen die bij het regeerakkoord opmerken dat de nieuwe ministers en staatssecretarissen nu al weten waaraan ze het extra gemeentefondsgeld willen uitgeven. Gratis geld voor de gemeenten, dat bestaat niet. Die zuurpruimen hebben wel een beetje gelijk. Volgens het nieuwe regeerakkoord moeten de gemeenten de eerste 140 miljoen euro van hun extra geld uitgeven aan een lagere eigen bijdrage voor de zorgvoorzieningen. Hoe enthousiaster de

gemeenten doen over de klimaatplannen van het nieuwe regeerakkoord, hoe minder compensatie ze ervoor gaan krijgen. De ministers voor het sociaal domein willen dat de gemeenten extra geld uitgeven voor het sociaal domein. En zo zijn er nog wat voorbeelden. Ook zijn er wat pessimisten die bij het regeerakkoord opmerken dat dat miljard euro er niet komt als de economie tegenzit. 'Volgend jaar extra geld' klinkt voor hen hetzelfde als 'morgen gratis bier'. Ook die pessimisten hebben wel een beetje gelijk met hun voorzichtigheid.

Maar niemand vraagt zich af waar dat extra geld vandaan komt. Het antwoord is simpel. De groei van het gemeentefonds wordt betaald met belastinggeld. Gratis geld bestaat niet. Hoe sneller het gemeentefonds groeit, hoe meer belasting de mensen moeten betalen. En dan vooral de mensen met de hoge

'Gratis geld bestaat niet'

inkomens. Het gemeentefonds is een vorm van nivelleren. En nivelleren is een feestje, blijktbaar ook in dit regeerakkoord. Mensen met hoge inkomens denken daar waarschijnlijk anders over. Zij hebben helemaal geen reden voor een feestje. Zij gaan veel extra belasting betalen, waarvan maar een piepklein deel via het gemeentefonds naar hun eigen gemeente gaat. Het meeste extra belastinggeld gaat naar de andere gemeenten. De groei van het gemeentefonds wordt voor een deel betaald door de beperking van de hypotheekrenteaftrek, die in het regeerakkoord staat. Dus stop maar met dat feestje, in de raadhuizen van Wassenaar, Bloemendaal, Laren, Rozendaal, Heemstede, en andere luxe gemeenten.